

## УКАЗАНИЕ

### ЗА ОРГАНИЗИРАНЕ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ ПРИ ЗАВЪРШВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ В ЦЕНТЪР ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ

#### Законово основание:

1. Организацията и съдържанието на изпитите се извършват при спазване разпоредбите на Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) – чл. 33, ал. 2 и 3 и чл. 34, ал. 1 и ал. 2 – за обучения, проведени по рамкови програми А, Б, Д и Е.
2. Комисиите за провеждане на изпитите за придобиване на професионална квалификация са разписани в чл. 35 от ЗПОО.
3. Изпитите за придобиване на професионална квалификация в професионалното обучение са в съответствие с чл. 36 и чл. 37 от ЗПОО.
4. Организацията на изпитите се определя по реда на глава четвърта „Организация и оценяване на изпитите за придобиване на професионална квалификация при завършване на професионално образование и професионално обучение“ от Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата за оценяване (посл. изм. 2011 г.).
5. Удостоверяването на професионалното обучение се извършва с документите по чл. 38, ал. 2, т 2 и 3 и ал. 3 от ЗПОО, а съдържанието им се определя с Наредба № 4 за документите за системата на народната просвета (изм. и доп., бр. 23 от 27.03.2015 г.).

#### Раздел I

#### Държавни квалификационни изпити

1. Държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация се полагат от лицата, обучавани по програмите по чл. 10, ал. 3, т. 1, 2, и 6 от ЗПОО, в съответствие с Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата за оценяване и при спазване на Националните изпитни програми (НПК) за съответната професия.
2. Държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация са:
  - 2.1. изпит по теория на професията и специалността;
  - 2.2. изпит по практика на професията и специалността.
3. Държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация се полагат след успешно приключено професионално обучение и наличие на следното, доказано с документи образователно равнище:
  - 3.1. за първа степен на професионална квалификация (СПК), по рамкова програма А: завършен начален етап на основното образование или успешно завършен курс за оgramотвяване по реда на Закона за насърчаване на заетостта; начален етап на основното образование или успешно завършен курс за оgramотвяване, организиран от училища в системата на народната просвета по реда на Закона за насърчаване на заетостта или при условията и по реда на програми и проекти, финансирани със средства от европейските структурни фондове - за лица, навършили 16 години
  - 3.2. за втора степен на ПК, по рамкова програма Б: завършени X или XI клас, придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование или завършено средно образование;
  - 3.3. за трета степен на ПК, по рамкови програми Е: средно образование или придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование и се определя с държавните образователни изисквания.
4. Държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация се провеждат по националните изпитни програми по чл. 36 от ЗПОО. Центърът разработва изпитните материали за всяка професия (конспекти, изпитни билети, индивидуални

практически задания), които директорът/ръководителят на Центъра утвърждава. Един екземпляр от изпитните материали се съхранява постоянно при директора/ръководителя. За професии, за които няма разработени национални изпитни програми, по чл. 36 от ЗПОО, до тяхното утвърждаване, изпитните теми и критериите за оценяване на държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация в професионалното обучение се определят от обучаващата институция, съгласно § 3 от Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата за оценяване.

**5.** В националните изпитни програми са определени изпитните теми и критериите за оценяване на държавните изпити.

**6.** Държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация могат да бъдат положени в неограничен брой изпитни сесии до успешното им полагане.

**7.** Държавните изпити за придобиване на степен на професионална квалификация се провеждат в Центъра, в който е проведено обучението.

**8.** Организирането и провеждането на изпитите по чл. 40 от ЗПОО е в съответствие с разпоредбите на членовете на Наредба № 2 от 13.11.2014 г. за условията и реда за валидиране на професионални знания, умения и компетентности (обн. ДВ, бр. 96 от 21.11.2014 г., в сила от 01.01.2015 г., издадена от министъра на образованието и науката).

**9.** Подготовката, организирането и провеждането на държавните изпити за придобиване на професионална квалификация се извършват от:

**9.1.** комисия по допускане до изпитите;

**9.2.** комисия по подготовка и организиране на изпитите;

**9.3.** комисия от квестори за изпита по теория;

**9.4.** комисия за оценяване писмените работи от изпита по теория (минимум 3 човека);

**9.5.** комисия за провеждане и оценяване на работата на курсистите от изпита по практика (минимум 3 човека);

**9.6.** комисия за придобиване на професионална квалификация (минимум 3 човека).

**10.** Поименният състав на комисиите по т. 9 за изпитите и срокът за изпълнение на задълженията им се определят със **заповед** на директора/ръководителя на Центъра.

**11.** Комисията по допускане до изпитите:

11.1. разглежда постъпилите заявления от курсистите и взема решение за допускане или недопускане до държавни изпити за съответните дати;

11.2. попълва Протокол номенклатурен номер 3-79 с допуснатите/недопуснатите до държавни квалификационни изпити курсисти и го оповестява на общодостъпно място в Центъра.

11.3. Протоколът се генерира автоматично и от информационната система на НАПОО след попълването на данните на курсистите в рубриката „Приключени курсове“, като:

- Протоколът се попълва от председателя на комисията и се предава на директора;
- Протоколът се ползва по образец в електронен вид;
- Всяка страница се разпечатва. Председателят на комисията за допускане и директорът/ръководителят на ЦПО подписват края на всяка страница, полага се кръглият син печат на Центъра;
- Празните редове се зачертават с буквата „Z“.

**12.** Комисията по подготовка и организиране на изпитите по теория на професията:

12.1. взема решение за мястото на провеждане на изпита;

12.2. определя работното място на всеки курсист;

12.3. осигурява необходимата документация за работата на квесторите по време на провеждане на изпита – подпечатани с печата на центъра празни листи, протоколи, изпитни билети и пр.;

**13.** Комисия от квестори за изпита по теория:

13.1. поименния състав на комисията се определя за всяка професия и специалност, по която ще се полага държавен изпит, като в състава ѝ се включват лица, които не са специалисти по съответната професионална подготовка.

13.2. Комисията попълва Протокол за дежурство при провеждане на писмен изпит - номенклатурен номер 3-82. Протоколът се генерира автоматично и от информационната система на НАПОО след попълването на данните на курсистите в рубриката „Приключени курсове“. Протоколът се попълва от председателя на комисията и се предава на директора, съгласно указанията за воденето му заедно с всички писмени работи.

*Важно! За да се генерират правилно всички протоколи в ИС на НАПОО срещу името на всеки курсист следва да се маркира „завършил с документ“. В противен случай системата генерира протоколи, в които всички курсисти попадат в полето „не явили се“.*

**14.** Комисиите за оценяване на писмените работи от изпита по теория на професията и за провеждане и оценяване на изпита по практика се определят за всяка професия и специалност, по която ще се полагат държавни изпити за придобиване на степен на професионална квалификация, в съответствие с чл. 35 от ЗПОО.

**15. Държавният изпит по теория на професията е:**

- с продължителност до четири астрономически часа и е
- писмена разработка по изпитна тема от утвърдения конспект, върху учебното съдържание от задължителната професионална подготовка. Конспектите се разработват в съответствие с Националната изпитна програма по професията и се утвърждават от директора/ръководителя на ЦПО.

**16.** Обучаваните по една и съща професия и специалност в Центъра полагат държавния изпит **по теория на професията по една и съща изпитна тема.**

**17.** Изпитните билети се подготвят от комисията по оценяване на резултатите от изпита по теория в съответствие с националната изпитна програма по професията и специалността. Билетите се подписват и печатат от директора/ръководителя на Центъра.

**18.** Комисията за оценяване на писмените работи от изпита по теория:

- Оценява писмените работи в съответствие с критериите, определени в националната изпитна програма;
- Всеки член на комисията оценява писмената работа, като вписва оценката си в индивидуален протокол.
- За всяка писмена работа се изготвя рецензия.
- Оценката от държавния изпит по теория за всяка писмена работа се формира като средноаритметична от индивидуалните оценки на членовете на комисията с точност до 0,01.
- Рецензията и оценката се вписват от комисията върху писмената работа. Обучаваните могат да се запознаят с оценката и рецензията за писмената си работа.
- Оценката от държавния изпит по теория е окончателна. Когато получената оценка е слаб 2.00, обучаваният може да се яви отново на държавен изпит.
- За резултатите от изпита по теория комисията съставя протокол, номенклатурен номер 3-80. Протоколът се генерира автоматично и от информационната система на НАПОО след попълването на данните на курсистите в рубриката „Приключени курсове“, като:
  - Протоколът се попълва от председателя на комисията и се предава на директора, съгласно указанията за воденето му;
  - Всяка страница се разпечатва. Председателят на комисията и директорът подписват края на всяка страница, полага се кръглият печат на Центъра.
  - Празните редове се зачертават с буквата „Z“.

**19. Държавният изпит по практика** е изпълнение на индивидуално (групово) практическо задание и е с продължителност не повече от три дни и не-повече от шест астрономически часа дневно.

**20.** Практическите задания се изготвят от комисията за провеждане и оценяване на резултатите от изпита по практика и се утвърждават от директора/ръководителя на ЦПО.

**21.** Комисията за провеждане и оценяване на изпита по практика:

- Оценява изпълнението на практическото задание по практика в съответствие с критериите, определени в националната изпитна програма.
- наблюдава изпълнението на практическото задание и може да се намеси само в случаите на очевидна грешка, която води до злополука, изхвърляне на материали и/или повреда на техниката и инструментите, с които се работи.
- Всеки член на комисията оценява изпълнението на практическото задание, като вписва оценката си в индивидуален протокол.
- Оценката от държавния изпит по практика за всяко практическо задание се формира като средноаритметична, от индивидуалните оценки на членовете на комисията с точност до 0,01.
- Оценката от държавния изпит по практика е окончателна. Когато получената оценка е слаб 2.00, обучаваният може да се яви отново на държавен изпит.
- След приключване на изпита курсистите и оценяващите тяхната работа обсъждат резултата и крайната оценка. От Индивидуалното практическо задание оценките се прехвърлят в Протокол с номенклатурен номер 3-80 за резултатите от държавния изпит по практика на професията. Протоколът се подписва и подпечатва с печата на Центъра.

**22.** В състава на комисията за придобиване степен на професионална квалификация се включват председателите на комисииите за оценяване на резултатите от изпита по теория на професията и оценяване на резултатите от изпита по практика на професията. Оценките от двата протокола с номенклатурен номер 3-80 се прехвърлят в обобщения протокол за оценките от държавните изпити за придобиване на професионална квалификация. Протоколът е с номенклатурен номер 3-81В и се попълва от комисията за придобиване на професионална квалификация и отразява окончателните оценки на курсистите от проведените държавни изпити за придобиване на степен на професионална квалификация.

Протоколът се генерира и от информационната система на НАПОО. **Номерът на протокола и датата на съставянето му се вписват в Свидетелството за професионална квалификация.**

**23.** Всички протоколи от изпитната сесия се съхраняват в класьор. След приключване на изпитната сесия протоколите се прошнуроват като със заповед на директора се определя мястото на съхранение на класьора с протоколите до завършване на курса, а след този срок той се съхранява в архива на центъра със срок постоянен.

**24.** Във всички ЦПО държавните изпити по теория и по практика за всички професии и специалности се провежда до 15 дни след приключване на съответното обучение.

**25.** Датите за провеждане на конкретния държавен изпит и сроковете за подаване на заявленията за явяване на държавни изпити се определят в началото на всеки квалификационен курс.

**26.** За датите на провеждането на Държавните изпити по чл. 40 он ЗПОО се изпраща уведомление до НАПОО.

## **Раздел II**

### **Изпити за придобиване на професионална квалификация:**

**27.** Изпитите за придобиване на професионална квалификация по част от професията/актуализиране или разширяване на придобитата квалификация се полагат от лицата, обучавани по програмите по чл. 10, ал. 3, т. 5 и 6 от ЗПОО и са:

1. по теория;
2. по практика

**28.** Подготовката, организацията и провеждането на изпитите, за лицата, навършили 16 г., обучавани за придобиване на квалификация по част от професията/ актуализиране или разширяване на придобитата квалификация се извършва от обучаващата институция (ЦПО) след съгласуване с представителите на работодателите и работниците и следват процедурата от раздел I.

**29.** Комисиите за провеждане на изпитите се определят съгласно чл. 35 от ЗПОО, който изисква в състава им да се включват преподавателите провели обучението, работодатели и работниците от съответното професионално направление.

**30.** За обучението чрез работа (дуално обучение) в състава на комисиите се включва и представител на работодателите (един или няколко – съгласно чл. 5, ал. 4 от ЗПОО).

**31.** Протоколът за окончателните резултати от проведените изпити се попълва от комисията за придобиване на професионална квалификация по част от професията/ актуализиране или разширяване на придобитата квалификация и отразява окончателните оценки на курсистите от проведените изпити по теория и по практика. **Номерът на протокола и датата на съставянето му се записва в Удостоверението за професионално обучение.**